

Günümüzde Diş Hekimliği Meslek Etik Kuralları (1)

Diş Hekimi, Meslek Örgütü'ne üye olmakla, meslek etiğine uygun davranacağını taahhüt etmiş olur. Çeşitli ülkelerin Diş Hekimleri Birliği Meslek Etik Kuralları 1) Özerklik, 2) Zarar Vermeme, 3) Yarar Sağlama, 4) Adalet ve 5) Dürüstlük ilkelerine atıf yapmaktadır. Bu ilkelerden, Amerika Birleşik Devletleri, Almanya ve İsviçre Diş Hekimliği Birliklerince hastayı merkez alan aşağıdaki kurallar türetilmiştir.

ÖZERKLİK İLKESİ (AUTONOMY)

Kişiye tanınan, kendi yaşamı üzerinde belirleyici olabilme hakkı. Özerklik ilkesinin öğeleri:

- Özerk birey,
- Özerk seçim,
- Özerk eylem'dir.

Tıpta, 30-40 yıl öncesine kadar Paternalist (babaca) hekim tutumu egemendi. Hekim, hasta adına karar vermeyi, hastayı etkilemeyi, hatta ikna etmeyi doğal görüyordu. 1960'lardan itibaren tıp hukuku ve etiğine "aydınlatılmış onam" kavramı yerleşmeye başladı. Hasta, kendisine uygulanması düşünülen tıbbi girişim hakkında doğru bir biçimde bilgilendirilmeli, girişimin yapıp yapılmamasına kararı bizzat kendisi vereliydi. Böylelikle hekim-hasta ilişkisinde paternalist modelden, otonom (özerk) modele geçilmiş oldu. Bu bağlamda Özerklik İlkesi Diş Hekimliği pratiğinde hastanın kendi hakkında karar vermesine saygı gösterilmesi kuralını temellendirir. Özerkliğin tıp alanında yaşama geçirilmesinin anahtarı, hastadan alınacak Aydınlatılmış Onam'dır.

- Hasta, Diş Hekimi'ni seçmekte özgür olmalıdır.
- Diş Hekimi, tedavi planlar ve uygularken, hastasının arzularını ve gereksinimlerini, mesleki bilimsel bilginin elverdiği ölçüde göz önüne almalı ve yerine getirmelidir. Hastanın kendi hakkında karar verebilmesi için, tedavi seçenekleri konusunda yeterince bilgilendirilmesi gerekir. Tedavi planı ve ilaç kullanırma konusundaki karar, hastanın da onayını almak koşuluyla sadece Diş Hekimi'ne aittir. Tedavi planını yapacak ve ilacı seçecek kişi, hastanın kendisi değildir. Diş Hekimi bu konudaki görüşünü hastaya açıklar ve onun onamını alır. Kararı Paylaşma (Shared Decision Making) dediğimiz süreç budur. Hasta, bilgilendirildikten sonra, diş hekimi ile aynı fikirde değilse ve durum yaşamsal bir aciliyet taşıyorsa Diş Hekimi ile hastasının yolları ayrılacaktır.
- Diş Hekimi, hastasına ait bilgileri korumakla yükümlüdür. Diş Hekimi, bu bilgileri bir başka meslektaş

ile, hastanın tedavisinin devamında yararı olacaksa, hastanın iznini alarak paylaşabilir.

-Diş Hekimi, hasta bir başka meslektaşta tedavisini devam ettirecekse, hastanın tedavinin devamında yararlanılacak Röntgen vb. elde edilmiş ve ödemesi yapılmış kayıtlarının bir kopyasını, ya ücretsiz olarak ya da çok cüz'î bir ücret karşılığında hastaya verir.

ZARAR VERMEME İLKESİ (NONMALEFICIENCE)

Kökene, Hipokrat'ın (M.Ö.460-377) ünlü "Primum nihil nocere!" (Önce zarar verme!) sözüne dayanır. Potansiyel riskleri sadece saptama değil, olabildiğince engelleme, giderme yükümlülüğü getirir: Hastanın muhtaç durumunu kötüye kullanacak her türlü davranıştan uzak durmak, zararına olacak her şeye karşı durmak, bunun için gerekeni yapmak!.. Zarar vermemek için, a)Yarar/Zarar değerlendirmesi (ağrı gibi konularda daima bir miktar belirsizlik vardır), b)Benzer olgularla kıyaslama ve c)Olası zararlar? Değer mi? sorularına yanıt aranır.

-Diş Hekimi, hastasına zarar vermeme yükümlülüğü taşır. Bu Diş Hekimi'nin kendi bilgi ve beceri sınırlarını tanıması, gerektiğinde hastasını ilgili uzmana sevk etmesi konusunda sorumluluk duyması anlamını taşır. Diş Hekimi, hastasının bakımında hangi durumlarda yardımcı elemanlara görev vereceği konusunda da gerekli bilinci taşımalıdır.

- Diş Hekimi, bilgi, beceri ve deneyimi ile hastasının ve toplumun sağlığına hizmet etme ayrıcalığı taşır. Bu görevini en iyi şekilde yerine getirebilmesi için, mesleki bilgisinin güncel kalması gerekir.

-Diş Hekimi, tedavi sunarken, uzmanlaşmaya saygı gösterir. Mesleki bilgi ve becerisini sürekli eğitimlere katılarak günceller.

-Diş Hekimi, acil hizmet alanında da meslek sonrası eğitim almalıdır.

-Diş Hekimi muayenehanesinin tedavilerin ve acil hizmetin gerektirdiklerine göre donatılması ve hijyenik gereklere uygun bir durumda olması şarttır.

-Diş Hekimi, hastasının iyiliği korumak ve artırmak için, gerektiğinde özel bilgi, beceri ve yeteneğe sahip meslektaşlarından danışmanlık alır. Eğer hasta, durumu ile ilgili bir uzmana ya da başka bir Diş Hekimi'ne danışmışsa, bu kişi hastayı görüşünü açıkladıktan sonra, hasta aksi yönde ısrarcı değilse, kendi Diş Hekimi'ne geri göndermelidir.

-Diş Hekimi, hastasını ikinci bir görüş almak üzere bir

Prof. Dr. F. Arın Namal

İstanbul Tıp Fakültesi

Temel Tıp Bilimleri

Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı

arinarnamal2002@yahoo.com

meslektaşına sevk etmişse, bu Diş Hekimi, meslek etik kurallarına uygun davranmalıdır.

- Diş Hekimi, yasalarla yetkileri tanımlanmış, kalifiye yardımcı personel ile çalışır.

-Diş Hekimi, hastasının tedavisini Diş Teknisyenlerine, çalışma izni olmayan meslektaşına ya da muayenehane personeline devredemez.

-Diş Hekimi, çalışma yeteneğini etkileyici bağımlılık yapıcı maddeler kullanamaz. Diş hekimleri, böyle bir soruna sahip olduğu konusunda haberdar oldukları meslektaşlarını, tedavi görmeleri için desteklemelidir. Diş Hekimi, bağımlılık problemi olduğuna birinci elden tanık olduğu meslektaşının durumunu Meslek Birliği'ne bildirmelidir.

- Diş Hekimi, hastasını ya da kendisi ile birlikte çalışanları tehlikeye sokacak bir hastalık sahibi ise, mesleki uygulamasını, hastalarını ve kendisi ile birlikte çalışanları tehlikeye atmayacak şekilde sınırlamalıdır.

- Tüm Diş Hekimlerinin, kendi serostatüleri ne olursa olsun, mesleki maruziyet ile ilgili sorumlulukları vardır. Kendisi ya da hastası, muayenehanede yabancı bir kan bulaşmış iğne vb. delici kesici aletler ile kazaen yaralanmışsa, PEP (Post Exposure Prophylaxe) uygulanması için gerekli başvuruda ve yönlendirme-lerde bulunmalıdır.

-Diş Hekimi, hastasını ancak zamanında bilgilendirerek, onun bir başka Diş Hekimi ile bağlantı kurmasını bekledikten sonra terk edebilir.

-Diş Hekimi, hastası ile profesyonelce karar vermesini önleyecek türde bir ilişki kuramaz. Hastasının kendisine duyduğu güveni istismar edemez.

-Diş Hekimi, işinin kalitesinin sorumluluğunu taşır.

-Diş Hekimi, hekim olarak tanık olduğu ve kendisine bildirilen hiçbir şeyi, üçüncü kişilerle paylaşmamakla yükümlüdür. Bu bağlamda Diş hekimleri, yanında çalışan kişileri de sır saklama yükümlülükleri konusunda uyarmakla yükümlüdür. Ancak sır tutma konusunda hasta tarafından muaf tutulduğunda, ya da daha yüksek bir menfaatin korunması için sırrı ifşa edebilir. Diş Hekimi, muayenehanesini kapattığında ya da devrettiğinde, mesleki kayıtların uygun bir şekilde saklanması, yani sırların korunmasının güvence altına alınmasını sağlamalıdır. Bu, kayıtların saklı tutulması, ancak ilgili kişinin izni ile açılması ya da başkalarına iletilmesi demektir.

-Diş Hekimi'nin her olasılıkta şahsını, mesleksel tazminat taleplerini karşılayacak ölçüde sigortalı tutması uy-

gun bir tutum olacaktır.

-Diş Hekimi, mesleğini icra ederken çevre hijyenine de dikkat etmelidir.

-Diş Hekimi, insan üzerinde yapacağı denemelerde deneğe makul olmayan bir risk yükleyemez.

YARAR SAĞLAMA İLKESİ (BENEFICENCE/"DO GOOD")

Yararlılık ilkesi: 1-Zarar vermemeyi, 2-Zararı önlemeyi, 3-Zararı ortadan kaldırmayı, 4-Yararı artırmayı hedefler.

Bu ilke, uygulamada yarar ve riskleri tartmayı tartmayı gerektirir. Yarar ve zararın dengelenmesi: "Eylemin olası sonuçları, olumsuz sonuçlara ağır basmalı, en azından dengede olabilmelidir! (Orantılılık)" Yarar-zarar ölçümü sezgilere dayanmamalı, ciddi verilere dayanmalıdır! Gereksiz tedaviler, yararlılık yükümlülüğü ile çelişir! Yarar Sağlama İlkesi, Diş Hekimi'nin başkalarının yararına davranması gerektiğini hatırlatır. Diş Hekimi, hastasının iyiliğini artırma yönünde davranmalıdır. Hastasının gereksinimlerine, arzularına ve değerlerine uygun tedaviyi, mümkün olan en kısa zamanda gerçekleştirmelidir.

-Diş Hekimi, bilgi, beceri ve deneyimi ile toplum sağlığına da hizmet etmelidir, bu konuda öncü çabalarla mesleki saygınlığı yükseltmelidir.

-Toplum, her mesleğe kendi kendisini düzenleme sorumluluğu vermiştir. Meslekler bu çağrıya uyarak kendi etik kurallarını belirlemişlerdir. Diş Hekimleri de kendi meslek etik kurallarına bağlı olmalıdırlar.

-Diş Hekimleri araştırma ve geliştirme çalışmalarının sonucunda elde ettikleri yararları, toplumla paylaşmalıdırlar.

-Diş Hekimleri, patent ya da telif hakkı kazanabilirler. Fakat onları, araştırma ve kliniği aleyhinde kullanmamalıdırlar.

- Diş Hekimi, perioral bölgede çocuğun istismar edildiğine ilişkin bir ize rastlarsa ya da bundan şüphelenirse, yasalara uyumlu olarak ilgili makama bildirmelidir.

-Diş Hekimleri, oral sağlık için saygı ve işbirliği içinde çalışılacak bir iş ortamı tesis etmekten sorumludurlar. Diş Hekimleri, ağız sağlığı ekibinin (Oral Healthcare-Team) lideridir. Bu nedenle ekip içinde, hastaya en iyi hizmetin verilmesini önleyecek anlaşmazlıkları ortadan kaldıracak saygılı, iyi iletişime dayalı, iyi bir işbirliğini tesis etmelidirler.

-Diş Hekimi'nin özel mesleksel yükümlülüklerinin kapsamına sağlık eğitimi ve sağlığın korunmasını özendirme ile halk arasında yaygın hastalıklarla mücadelede de girmektedir.

idosaglikhukuku@ido.org.tr
adresine sorularınızı
yöneltebilirsiniz.